

DOSYA/GÖZLEM VE GÖRÜŞLER**SAĞLIK VE TIP HABERLERİNE
KAMUOYUNUN VE SAĞLIKÇILARIN
İLGİSİ***Mustafa SÜTLAŞ**

Sağlık ve tıp haberleri kamuoyunun oldukça ilgisini çekmektedir. Bu nedenle sağlık ve tıpla ilgili haber ve yazılar medyanın gündelik yayınlarında yer verdiği temel konular arasında yer almaktadır. Bu alanla ilgilenmeye başladığım günlerde, özellikle yazılı medyada bu konuların ele alınma sıklığıyla ilgili bazı araştırmalar yapmıştım. Bu araştırmaların sonucuna göre gerek kapsama alanı olarak, gerekse işlenen günlük haber içindeki sayısal oran olarak sağlık ve tıpla ilgili haberlerin, magazin niteliğinde olanları dahil yüzde 6-10 oranında bir yer kapladığını saptamıştım.

İkinci olarak saptanması gereken nokta, bu alanın "özel" bir alan olup olmamasına ilişkin değerlendirmedir. Yukarıda belirttiğimiz gibi genel medya içinde sağlık ve tıpla ilgili konuların işlenmesi hem somut bir durumdur, hem de ülkemiz ve insanımızın temel sağlık eğitimi ve sağlıkla ilgili bilgi ve birikim eksikliği göz önüne alındığında bir zorunluluktur.

Bu konunun, gerek sağlık hizmeti organizasyonu içinde gerekse örgün eğitim sırasında ele alınması değişik nedenlerle ve ülkenin bütününde benzer ve eşit bir eğitim olanağı olmadığı için uygulama olanağı bulamamaktadır. Diğer yandan az da olsa kimi çabaların, ya doğru bilgiyi aktarma konusundaki eksiklikleri ya da hedef kitleye ulaşma noktasındaki sıkıntıları, bu anlamdaki çabaların da sonuç alıcı olmasını engellemektedir. "Alternatif tıp" diye bazı akıldışı uygulamalara toplumun yönelim ve inancı tam da bu nedenle olmaktadır.

Diğer yandan sağlık ve tıpla ilgili haber ve yazılara sağlık çalışanları da oldukça ilgi gösterirler. Doğrusu bu ilginin nedenlerine yönelik olarak herhangi bir bilimsel çalışma yapıp yapılmadığını bilmiyorum. Eğer yapılmamışsa bu konu üzerinde bilimsel çalışmalar yapılmalıdır. Kanımca bu tür çalışmaların yapılması, gerek tıpla gerekse gazetecilikle ilgili bilimsel eğitim kurumlarının ve araştırma birimlerinin önlerinde duran görevlerden birisidir.

Böyle bir bilimsel veriye sahip olamamakla birlikte, bazı ampirik gözlemlere dayanan şu kestirimleri burada ifade etmeliyim: Sağlık ve tıp çalışanları, alanlarındaki gelişmeleri büyük oranda kendi sürekli eğitimleri sırasında değil, bu tür yaygın iletişim araçları aracılığıyla öğrenmektedirler. Sağlıkçıların sağlık ve tıpla ilgili haberlere yönelik ilgilerinin temel nedeni sanırım budur.

Önemli bir nokta da, hizmet verdiğimiz insanların bu haberlere yönelik ilgisinin açık oluşu ve genellikle bu yolla öğrendiklerini herhangi bir sağlıkçıyla karşılaştıklarında sorarak gündeme getirmeleridir. Dolayısıyla sağlık çalışanları bu yazı ve haberlerden bir anlamda haberdar olma zorunluluğu duymaktadırlar. Çünkü bu haber ve yazılara göre hizmet verdiğimiz kesimler, gündelik etkinliklerimiz sırasında bize yönelik bazı talepleri gündeme getirmektedir. Örneğin "a" hastalığı için çıkan yeni bir ilaçla ilgili yazıyı okuyan, o hastalığa yakalanan kişi gittiği doktor eğer bundan haberdar değilse, ona yönelik güven duygusu sarsılabilmektedir. Dolayısıyla hekimler ve sağlıkçılar, medyada yer alan kendi alanlarıyla ilgili konulardan haberdar ve hazırlıklı olma kaygısını hep içlerinde barındırmaktadırlar.

*Dr., (İTO Basınla İlişkiler Çalışma Grubu Üyesi ve Bizim Gazete Sağlık Tıp Sayfası Hazırlayanı)

Tabii bunlar, gündelik pratiğimizde yaşansa da doğru ve tutarlı yaklaşımlar değildir. Bir hekim ya da sağlık çalışanı sürekli eğitimini ihmal etmemeli, dolayısıyla alanıyla ilgili bilgileri yaygın kamu iletişim araçlarından değil, kendi alanındaki asıl kaynaklardan almalıdır. Diğer yandan hastalar da kendisiyle ilgili bilgileri böyle rastlantısal bir şekilde yaygın medyadan değil bizzat hekiminden ve kendisine hizmet veren sağlık kurumundan sağlamalıdır. Yine de yaygın medyanın, bizim ülkemiz ve insanımız açısından bu anlamda önemli bir görevi, eksiklik ve bazı yanlışlara karşın önemli oranda yerinde getirdiği belirtilmelidir.

Buradaki en önemli nokta gerek içerik, gerekse sunuluş olarak bir sağlık ve tıp haberinin yaygın medyada işlenişinde görülen eksikler, dahası sıkça karşılaşılan yanlışlardır. Bu nedenle en azından hasta ve yakınlarının medyanın ele aldığı konularla ilgili olarak geliştirdikleri duyarlılığın çoğunlukla ya yanlış yönelimlere ya da yanlış taleplere yol açtığı göz ardı edilmemelidir.

Sağlık ve tıpla ilgili haber ve yazılara yönelik ilginin nedenleri arasında bir de, hekimler de dahil sağlık çalışanlarının yaşadıkları sorunların giderek çoğalması yatmaktadır. Çalışanların gündelik medyada kendilerinden nasıl ve hangi konularla söz edildiği noktasında bir merakları vardır. Sağlık çalışanları açısından da bu böyledir. Bu tür haberlerin yardımıyla sağlıkçılar örneğin hakları ve gereksinimleri konusunda bir araya gelmekte ya da bunun gereklerini yerine getirme doğrultusunda kısmen de olsa bir uyarı oluşmaktadır. Çünkü ortak ve yaygın sorunlar hem birleştirir hem de harekete geçirir.

Bunun bir başka uzantısı da en azından serbest olarak sağlık hizmeti verenlerin medyada yer almayla, artan popülaritelerinin yarattığı fiyatlarıdır. Hizmetleri karşılığı hastalardan talep edeceği miktarları bu durum da etkilemekte, hatta kimi yerde belirlemektedir. Doğru olsa da olmasa da medyanın yazıp çizdiğine ilişkin ilginin altında bu da bulunmaktadır. Talep ortaya çıkınca bu tür yayınlar bir anlamda böyle bir işlevi de üstlenmektedirler.

Bazı Değerlendirmeler ve Olması Gerekenler

Hekim ve sağlık çalışanları ile genel kamuoyuna yönelik yayınlarda dikkat edilmesi gereken bazı noktalar vardır. Yaklaşık 5-6 yıla uzanan bu alana özel çalışma ve çabanın ortaya çıkardığı birikim ve deneyim, bu konuda en azından bildiklerimi aktarma sorumluluğumu yerine getirme görevini bana verdiğini düşünüyorum. Bu alanda ne olup bittiğini sıradan bir hekim ve bu toplumun bireyi olarak izlerken, bu konuda karşılaştığım kimi olumsuzlukları saptamak beni bir hekim olarak bir şeyler yapmaya yöneltti. En azından daha dikkatli bir biçimde izlemek ve saptadığım yanlışları ortaya koymak gerektiğini düşündüm.

Sağlık ve tıp alanına yönelik olarak özel kanalların açılması, yayınların yapılması da içerik ve kapsamı doğru belirlendiği koşulda yararlıdır. Hatta bu tür yayınların hizmeti verenlerin eğitimi açısından da yararlı olduğu

gözden kaçırılmamalıdır. Bu bakışla gerek kablolu yayın içinde de olsa televizyon kanalı olarak özel bir yayın etkinliği ile yaygın medyada, gerekse internet üzerinde sağlık ve tıp alanına özel ve özgün yayınların varlığı sevindirici bir durumdur. Ancak bu olanaklardan yararlanarak yayın etkinliği içinde bulunanlara gerek doğru ve gerçek haberciliğin kuralları, gerekse sağlık ve tıp hizmetinin gerekleri ve bu gerekleri gözetilen ilke ve kuralların iki kere sorumluluk doğurduğu hatırlatılmalıdır. Bu yayınlarda sağlık ve tıpla ilgili somut durumlarla, çeşitli örneklerin ve sistemden kaynaklanan sorunların bir şekilde ortaya konuluyor olması da sorumluluğun dozunu artıran öğeler arasındadır. Dolayısıyla bu tür yayıncılık faaliyetini üstlenenlerin hem habercilik alanının ilke ve kurallarına, hem de sağlık ve tıp hizmetinin kural ve ilkeleriyle, her iki alanın mesleki etik kurallarına uymaları gereklidir.

Şimdi kısaca "medya" diye adlandırdığımız, kamuoyuna yönelik tüm bilgilendirme, haberdar kılma ve uyarma araçlarının, etkinlikleri içinde sağlık ve tıpla ilgili konuların işlenişlerinde saptadığımız olumsuzluklar ve yanlışlardan yola çıkarak ulaştığımız bazı doğruları şu başlıklar altında ortaya koyabiliriz.

Haberciliğin Kural ve İlkeleri, Doğru Bilgilenme

Hangi yayın türü aracılığıyla yapılsa yapılsın sonuçta bu iş "habercilik"tir. Amaç haber vermek olunca da, ister hekim ya da sağlık alanından gelen birisi olalım, istersek yaygın ve iletişim alanından olalım öncelikle "haber" in ve "haberciliğin" kural ve ilkelerine uyma zorunluluğu vardır. Habercilik etkinliğinin kural ve ilkelerini belirleyen gerek ulusal, gerekse uluslararası ve üstü, çok sayıda yazılı belge ve doküman bulunmaktadır. Konusu ne olursa olsun bir yayıncılık faaliyetinde doğru bir habercilik için bu kural ve ilkelere uyma zorunluluğu vardır. Bir yayın etkinliği sırasında bunlara uyulduğu öncelikle ve her fırsatta taahhüt edilmeli, bu yolla alıcıda bir güven yaratılmalı, sık sık kendini irdelemeli, yapılan eleştiri ve değerlendirmeleri koşulsuz kabul etmeli ve bunlardan dersler çıkararak kendisini geliştirebilmeli ve her haberi yazarken de bu noktalara, özellikle gerçek ve doğruları ifade etmeye özen gösterilmelidir.

Haberi verme ya da yaymadaki amaç, alıcısı olan toplumun doğru ve tarafsız bir şekilde bilgilenmesidir. Ancak her türlü olayda en az iki farklı taraf vardır. Bu nedenle habercilikte "double checking" denen "iki kere kontrol" edilme işlemi haberin olmazsa olmaz kuralları arasındadır. Yaygın medyada ne yazık ki bu kural genellikle göz ardı edilmektedir. Dolayısıyla kaynağından alınan haberlerdeki bu anlamdaki eksiklik sizin sitenize de aynen yansımış olmaktadır. Bu noktada da azami özenin gösterilmesi özellikle aktarılmasına karar verilen haberlerin seçiminde daha dikkatli davranılmasını gerekli kılmaktadır. En azından gazeteciliğin temel kurallarına uyularak haberleştirmek, örneğin farklı kaynak ve taraflardan iki kere kontrol etmek, temel ve klasik bilgiyi ifade etmek ve tüm bunları doğru bir şekilde sunmak ve tüm bunları yaparken, sunulanın da tıbbî ve bilimsel bilgiye uygun

olması gereklidir. Tıp bilgisinin sürekli değişmesi ve yenilenmesi nedeniyle ayrıca kaynaklara yeterince hızlı ulaşmaması, bilgi kuşkusuz bu çok kolay değildir. Ayrıca kaynaklara yeterince hızlı ulaşamaması, bilgi ya da görüş almanın zorluğu, yazılı kaynaklara ulaşmadaki sıkıntı, tıbbın herhangi bir konusunda genellikle farklı yaklaşımların varoluşu ve bunları değerlendirecek yapacak referans merkez ya da kişilerin olmayışı yapılan işin güçlüğünün nedenleridir.

Yayınların genel bilgilendirme yanında ağırlıklı "haber" niteliğinde olması nedeniyle bu tür yayın etkinliği içinde bulunanların sorumluluğu ağırlaşmaktadır. Çünkü haber yeniye ilişkindir ve genellikle bir bilgiden çok bir veriyi sunmaktadır. Oysa sağlıkla ilgili verilerin bilgi haline dönüşmesi genellikle uzun süreler gerektirmektedir. Bir verinin ne zaman bilgiye dönüştüğünü ortaya koyabilmek zordur. Belirli bir umutla bu verilerden ya da bilgilerden yararlanma beklentisi içinde olan insanlara, onların işine yarayacak şeyleri söyleyebilmek çok kolay değildir.

Bir alana özelleşmiş yayın etkinliği içinde her gün binlerce haberin, verinin, bilginin işlenmesi gereklidir. Bunların ayırımının yapılması yanında gazetecilik ve tıbbın kuralları ışığında irdelenmesi, kontrol edilmesi, toplumun her düzeydeki insanının doğru biçimde algılayabileceği, ilgisini çekeceği şekilde yeniden oluşturulması ve sunulması kolayca "ben yaptım oldu" denecek türden bir iş değildir. Sağlık ve tıp alanında yayıncılık, başlangıç olarak haber ağırlıklı bir yayıncılık hem çekici hem de kaynak çok olduğu için kolaymış gibi gelebilir. Ama buradaki risk, doğruların yanında bazı yanlışların da farkına bile varılmadan aktarılmasıdır. Bu yanlış bilgilerin kamuya ulaşması yanında, ağırlıklı doğruların da iletileceği düşüncesiyle "ehveni şer" bir durum olarak değerlendirilebilir. Ama acaba bu doğru mudur?

"Bu kadar duyarlı olmak gerekli midir?" sorusu, sorumlu bir habercilik açısından "evet" diye yanıtlama zorunluluğu getirmektedir. Çünkü eksik, yanlış ve doğru sunulmamış haberlerin yaşam, can ve sağlık derdinde olan insanlar açısından bir tür "umut tacirliğine" dönüşeceği gözden uzak tutulmamalıdır.

İşbirliği Zorunluluğu

Genel medya içinde sağlık ve tıpla ilgili haberlerin, bu alanda gerekli bilgi ve deneyimi almış uzman gazeteci ve haberciler aracılığıyla verilmesinin bir gereksinimini karşılanması anlamında doğru bir tavır olduğu belirtilmelidir.

Sağlık ve tıp alanına özelleşmiş olsa da yapılan işin bir habercilik etkinliği olduğu gözden uzak tutulmamalıdır. Üstelik birde, özel alanda yani sağlık ve tıp alanında yapılan habercilik olması nedeniyle bu iki alanın kural ve ilkelerine uyma zorunluluğunu yukarıda belirtmiştik. Gerek televizyon gerekse internet üzerinden yayın yapan ekiplerin içinde hem gazetecilik hem de sağlık alanının profesyonellerinin işbirliğine gereksinim olduğu gözden

uzak tutulmamalıdır. Çünkü hem habercilik hem de sağlık etkinliğinin alanlarının kesişmesi böyle bir işbirliğini zorunlu hale getirmektedir. Ara çözüm, bu alanda uzmanlaşmış yani her iki konuda da eğitim almış ve belirli bir deneyim birikimine sahip elemanlardan yararlanmaktır. Ama ne yazık ki tüm yayın kuruluşlarında hizmeti sürdürecekt kadar çok sayıda uzman eleman bulunmamaktadır. Bu olanaksızlık tüm yayıncılık etkinlikleri için geçerlidir. Sayıları az olan bu kalifiye elemanların etkinliklerini sürdürmek için gerekli ücretlerinin çok yüksek olması da doğaldır. Her iki koşul bir arada bulunması gerektiği düşünüldüğünde, yeterli bilgi ve deneyime sahip olmadan "el yordamıyla" yapılan yayıncılığın, ulaşacağı olumsuzlukları önceden kestirmek mümkün olabilmektedir. Dolayısıyla işbirliği ve iki alanın elemanlarının ortak çalışması daha baştan sağlanmalıdır.

Haberin Etkileri

Herhangi bir yayıncılık etkinliğinde haberlerin içerik ve sonuçları, yayınlayan ve yayanları da bağlayacaktır. Yasalar karşısında sorumlu olanlar onlardır. Herhangi bir haber tekil bir durumu ortaya koyar. Oysa sağlık ve tıp haberleri birden fazla insan için yaşamsal anlamıyla umut ya da umutsuzluğa yol açabilir. Kimsenin olmadık yerde ve gerekmediği halde herhangi bir insanla ilgili umut ya da umutsuzluğa yol açacak bir haber yapma hakkı olmamalıdır.

Sağlık ve tıpla ilgili haberlerin en uç noktada alıcıda uyandıracığı duygular, ona sağlayacağı bilgiler ve bu bilgilere uygun tutum alındığında ortaya çıkacak durumlar haber ya da bir yazı yazılırken veya sunulurken özellikle dikkat edilmesini gerektirmektedir.

Belirsiz bir anlatım ya da sözcük çok farklı algılamalara ve sonuçlara yol açabilir. Burada "haber" kavramı ve onun felsefesi iyi anlaşılmalıdır. Haberde bir tekil olay söz konusudur. Yalnız olan bitenin yeniden ifade edilmesi demek değildir. Üstelik de artık geçmişte kalmış olsa okur ya da alıcı onu olan biten bir şey olarak değil bundan sonra yaşayacağı olaylar ve davranışlarında bir farklılık yaratacak şekilde değerlendirip kullanacaktır. "Baş ağrısı için aspirin aldı ve öldü" diyen bir haberi yazmadan ya da söylemeden önce, enine boyuna değerlendirme zorunluluğu vardır. Çünkü yüksek tansiyonu nedeniyle başı ağrıyan bir insanın aynı zamanda daralmış beyin ve kalp damarlarından kan daha kolay aksın diye aspirin kullanıyorsa, bu haberden dolayı bu tedaviyi bırakma riski dolayısıyla da buna bağlı bir tıkanma riski ve belki de yaşamını kaybedebileceği göz önünde tutulmalıdır. Sağlık ve tıpla ilgili haberlerin pek çoğu için buna benzer olasılıkları ortaya koyabiliriz. Dolayısıyla bu alandaki haberlerin okur ya da alıcıdaki anlamlandırma ve etkileri her zaman göz önünde tutulmalıdır.

Kaynağın Belirtilmesi, Aktarmanın Sorumlulukları

"Haber" bir çok etkenin bir arada belirlediği bir süreçtir. Çoğu kere habere konu olan olayı yaşayanlardan başka, tanık olanların, aktaranların ve haberin verildiği araçta

işleyenlerin değişik oranlarda katkılarının olduğu ve bir anlamda öznelliklerini yansıttıkları bir süreçtir söz konusu olan. Yukarıda belirttiğimiz gibi bu süreçte haberdan olumlu ya da olumsuz etkileyecek olan kesimlere, aşırı bir özen gösterilmesi gereklidir. Bu durum haberi yazan ve aktaranın kim olduğuyla yakından ilişkilidir.

Bir haberin magazin mi, yoksa gerçeklere dayanan bir bilgi mi olduğu, bir uzmanın nesnel ya da öznel bilgi ve tutumuna mı dayandığı, bir aktarma haberse örneğin bir çeviri hatası nedeniyle yanlış bilgi verip vermediği gibi durumlar, onu yazan ve yazandan aktaranın kimliği ve niteliğiyle yakından ilgili olacaktır.

Dolayısıyla bir haber ya da bilgi sunulurken; haber ya da bilginin kaynağı, verilen bilginin hangi koşullarda geçerli olduğu, yayın organına ulaşan ya da gelen bu haberin neden ve nasıl seçildiği, okuyucu ya da alıcıya nasıl ve ne şekilde sunulduğu, güvenilirliği vb. nitelikler sonuç olarak haber kaynağı, haberi yazan ve aktaranla yakından ilişkilidir.

İmzalı ve kaynağı belirtilmiş bir yayın etkinliği sadece sağlık ve tıp alanında değil her alanda olmazsa olmaz bir kural olmakla birlikte, sonuçları, açısından sağlık ve tıp alanında daha çok özen gösterilmesi gereken konular arasındadır. Bu nedenle alıntı ya da aktarmalarda haberi yazanı ve kaynağını belirtmek, aktaranın ve yayının bir anlamda sorumluluğunu görece azaltan ya da arttıran bir durumdur. Herhangi bir yayın organında kaynağı ve aktarıldığı yerin belirli olmadığı haber ve yazıların kuşkuyla karşılanması, böyle bir yayıncılık etkinliğine olanak ve izin verilmemesi gerekliliği açıktır.

Emeğe Saygı Gösterilmesi

Kamuoyuna ulaşan bir haber ya da bilginin ortaya konulması ve iletiminde kimlerin bulunduğu haberin içinde yer alması, aslında emeğe saygı anlamında da bir zorunluluktur. Tersi durumlarda ilk akla gelen şey haberin güven derecesidir. Sonra bunu yapanın buna yönelik emeğinin ölçüsüdür. Örneğin bu yazının içeriğinin bence çok önemi vardır. Yazının alıcısı ve burada anlatılanların taraflarının bu yazıya ulaşmaları ve okumaları istediğim bir şeydir. Ama bunun yapılması sırasında adımın çıkarılması ya da bunu yazmama neden olan durumlarla, bu konudaki birikim ve deneyimimi içeren bölümlerin çıkarılması benim istemeyeceğim bir nokta olacaktır. Çünkü okuma eyleminde bulunanlar için bunların önemi vardır. Okuduklarından çıkaracakları sonuçları bunlar belirleyecektir. Nihayet gerek yukarıda anlattığım süreçler gerekse bu yazının hazırlanması için harcadığım zaman ve emek, örneğin bu yazının herhangi bir yerde yayınlanması halinde orada adımın belirtilmesini talep etme hakkını bana sağlamaktadır. Tıpkı sanatsal ve düşünsel üretimler gibi, haberin de bir mülkiyeti söz konusudur. Bu mülkiyet ilişkisi bazı hakları doğurur. Bu durum haberin anonim olması ve herkese ulaşmasıyla çelişmemektedir.

Emeğe saygı ve bedelinin ödenmesini içeren bu hakkın uygulamada varolması çok önemlidir. Özellikle başka

kaynaklardan aktarılan haberlerde aktarılan yer, ne oranda aktarıldığı, asıl haberi yazanın kim olduğu ve haberin nasıl hazırlandığı mutlaka ve en azından harcanan emek ve zamana saygının bir gereği olarak açıkça yer ve zamanı da belirtmek kaydıyla ifade edilmelidir. Yazılan ve sunulan haberle ilgili olarak kimse kimseyi "aşırma" suçlamasıyla suçlayamamalıdır.

Reklamlar ve Gelir

Habercilik etkinliği kamuya yönelik bir etkinliktir. Yapılan işin sürebilmesi için en azından harcamalarını karşılayacak ve belirli bir gelişime olanak tanıyacak bir gelirin elde edilmesi olası ve anlaşılır bir durumdur. Ancak günümüzde her alanda olduğu gibi bu alanda da yapılan işin ticari yanı işin kendisinden öne çıkmaya başlamıştır.

Bir yayıncılık etkinliği gerçekleştirilirken, bunun en azından sürdürülebilmesi, belki de hizmetin ötesinde kazanç sağlaması için bu alanın temel gelir kaynağı olan reklamlara gereksinim olduğu açıktır. Ancak bunu yaparken hem basın hem de tıp mesleğinin ve sağlık hizmetinin etik ilke ve kurallarına uyma zorunluluğu vardır. Bilineceği üzere hekimlerin reklam yapması da, reklamının yapılması da yasaktır. Yasak olmasından da öte etik ve mesleki kurallar açısından yanlıştır. Mesleğin değerleri açısından da bu yanlışlıklar önemli bir erozyona, hastaların yanlış ve taraflı bilgilenmesine yol açmaktadır. "Sağlığın ticarileşmesi" olarak adlandırdığımız durumun bir sonucu olarak her ticari faaliyet için söz konusu olan reklam ve tanıtımın bu noktada da talepleri olacağı öngörülmelidir. Böyle taleplere yanıt verilirken tanıtımla reklamın ayırt edilmesi, bir çok olayda aradaki ince ayrıma dikkat edilmesi gerekmektedir.

Bu konuda iki yandan gelecek baskılar söz konusu olabilir. Bir yandan yapılan işin yaşaması ve sürdürülmesi için böyle bir desteğe gereksinim duyulmaktadır. Diğer yandan da anlatılanların bizzat kendisi belirli bir reklam ve tanıtım anlamına gelebilmektedir. Sağlıkla ilgili her haberin, verilecek her bilginin bir biçimde yönlendirmesi söz konusu olmaktadır. Bu yönelimden kişi dışında hizmeti sunanlar yarar sağlayabileceği gibi; bazı yanlışların yapılması, en azından yanlış algılama ve anlamalara yol açacağı da göz önünde bulundurulmalıdır. Aradaki doğru noktayı bulmaksa gerçekten uzmanlık gerektirmektedir. Örneğin bir kamu kurumu, bir uygulama, bir tedavi ya da bir deneyimi aktaran haberlerde çoğunlukla etik ve mesleki kuralları ihlal edilebilmekte ve insanların yönelimleri güdülenebilmektedir. Her haber kuruluşu gibi sağlık ve tıpla ilgili özel habercilik yapacak olanlar da hekim, sağlık kuruluşu, ilaç, tanı ya da tedavi yöntemleriyle ilgili haberleri yaparken bunlara azami özen göstermelidirler.

Örnek Olma ve Sorumluluk

Yalnız sağlık ve tıp alanına özelleşmiş bir habercilik hizmeti üstlenmek, bir anlamda örnek oluşturması nedeniyle daha da fazla sorumluluk doğurmaktadır. Çünkü bu örnekten çıkılarak sağlık ve tıp da dahil özel alanlara yönelik yayıncılık için düzey, standart ve tutum

belirleme açısından önemlidir. Üstelik bu özel alanın sağlık alanında olması da işi bir kat daha güçleştirmektedir. Böyle bir yayıncılık etkinliği kamuya yönelik olarak özgün haberlerin yer alması zorunluluğu yanında sağlık alanının çalışanları açısından da kamuoyuna iletilmesi gereken mesajlar bakımından da önemli bir işleve sahiptir. Dolayısıyla bu alanda yayıncılık etkinliği içinde bulunanlar, bir yandan ticari bir etkinlik içinde bulunmalarına karşın, toplumsal ve hizmete ilişkin sorumlulukları yerine getirme gereği üstlendikleri görevleri ağırlaştırmaktadır.

Bunların hepsi çok kolay işler değildir. Gerçekten doğru ve yerinde yapıldığında da bir gereksinime yanıt vereceği için sürekliliğini garanti etmiş bir etkinlik alanına dönüşme görevi de söz konusudur. Yani bir süre yapıлып, maddi ya da manevi olarak yeterli karşılık alınmadığı ya da umulan ilgi sağlanmadığı için vazgeçilebilecek bir etkinlik olarak görülmemelidir. İşte bu nedenle bu tür bir yayın etkinliğinin ya gönüllü ya da mesleki örgütlenmelerin en azından yardım ve desteğiyle sürdürülmesi zorunluluğu vardır.

Kamuya Zarar Vermeme

Ülkemizde sağlık hizmetinin asıl sunucusu devlete ait kamu kurumlarıdır. Diğer yandan ekonomik politikalarda benimsenen özelleştirme eğilimi, ne yazık ki sağlık alanında da çok yoğun bir şekilde yaşanmaktadır. Medya kuruluşlarının başta büyük olanları olmak üzere çoğu bu ekonomik politikaları benimsemekte ve yayınlarında bunu ifade etmekte, bir anlamda taraflı haber yapmaktadır. Dolayısıyla yaygın medyanın haber ve yazılarında sağlık

hizmetinin asıl ve temel sunucusu olan kamunun verdiği sağlık hizmeti azımsanmakta, hatalı bulunmakta, eksiklikleri abartılmaktadır. Bu tür haberlerin daha yoğun işlenmesi sonucunda bu kurumlardan hizmet alan geniş halk kesimlerinin yanlış en azından eksik bilgilendirilmesi suretiyle aldıkları hizmete ilişkin bir güvensizlik duygusu yaratılmaktadır. Bu durum hizmetin yüzde 90'ını veren kurumları ve buradan hizmet alanları olumsuz etkilemektedir.

Özellikle ekonomik alanda görülen yolsuzluklara, politikanın yaşama müdahalesine, adam kayırmaya, rüşvet vb. haksız çıkar sağlamaya yönelik yanlış uygulamalara ne yazık ki sağlık alanında da sıkça rastlanmaktadır. Bunların her biri birer haber olması açısından toplumun ve habercilerin ilgisini çekmektedir. Burada insanlarla kurumları özdeş hale getiren, yöneticilerin yanlışlarını tüm çalışanlara mal eden, kurunun yanında yaşı da yakmaya yönelik yayınlar, bu kurumların verdiği hizmet göz önüne alındığında tam da "kaş yaparken göz çıkarmaya" dönüşmektedir.

Bu tür durumlarda gazeteciliği bilmek kadar sağlık sistemi ve uygulamalarını da iyi bilmek gereklidir. İşte uzman haberciliğin rolü ve önemi bu tür durumlarda çok daha belirgin olmaktadır. Sağlık ve tıp hizmetleriyle ilgili olarak sorumlu bir yayıncılıkta, hazırlanan ve sunulan haberlerde bunların toplumun sağlığına nasıl etkide bulunulacağı da özellikle hesaplanmalıdır. Bir olumsuzluğu ifade ederken başka olumsuzluklara, hele hele bunlar insan yaşamı ve sağlığıyla ilgiliyse yol açmamak gerekmektedir.